

УДК 328.185

В. А. Гошовська,
*доктор політичних наук, професор,
заслужений працівник народної освіти України,
завідувач кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту,
Національна академія державного
управління при Президентові України*

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття присвячена висвітленню результатів проведеного автором дослідження теоретичних засад політичної корупції та основних причин існування такого явища в сучасних суспільствах.

Аналізуються сучасні підходи до визначення поняття політичної корупції та основні її види. Обґрунтовуються прояви суспільної небезпеки корупції у сфері державного управління.

Ключові слова: політична корупція, причини та види політичної корупції, державне управління, системна корупція.

V. A. Goshovska,
*Doctor of Political Science, Professor, Honored Worker
of Public Education of Ukraine, Head of the Parliamentarism
and Political Management Department, National Academy
for Public Administration under the President of Ukraine*

POLITICAL CORRUPTION AS A MATTER FOR SCIENTIFIC INQUIRY

The article is devoted to elucidation of results of the research carried out by the author pertaining to the theoretical foundations of political corruption and the basic reasons for the existence of such a phenomenon in modern societies. The article analyzes modern approaches to the definition of the notion of political corruption and its main types. The manifestations of menace to the community, brought out by corruption are substantiated what concerns the sphere of public administration.

© Гошовська В. А., 2017

Key words: political corruption, reasons and types of political corruption, public administration, systemic corruption.

Постановка проблеми (опис проблеми, що аналізується, у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями). У сучасних умовах глобалізації корупційна діяльність, вийшовши за межі національних соціально-політичних та економічних систем і держав, стала предметом глибокої занепокоєності всієї світової спільноти. Серед тем глобального політичного дискурсу корупція займає провідні позиції. Дослідницький моніторинг і практичні заходи з протидії корупційній експансії перебувають у центрі уваги економічних корпорацій і наукових об'єднань, засобів масової інформації та широкої міжнародної громадськості.

У центрі уваги нашого дослідження – політична корупція – комплекс явищ і процесів, що описує тіньову взаємодію держави та приватного сектору, багато в чому визначає трансформацію політичного режиму.

На думку сучасних дослідників, корупцію слід розглядати як політичний інститут – стійкий тип політичної поведінки, що виражається в певній системі колективних дій, – задає “правила гри” для владних еліт, визначає рамки взаємодії держави та різноманітних груп інтересів. Для пояснення природи політичних змін в умовах режимної трансформації варто використовувати аналітичну конструкцію “політична корупція”, виділяючи її основні форми. У рамках представленого дослідження політична корупція розглядається як неформальне інституціональне середовище, тобто “чорний ринок” економічних, адміністративних, інформаційних ресурсів, на якому владні еліти взаємодіють між собою та з іншими структурами суспільства. Тут також варто зазначити, що стійкі взаємини між політичними лідерами, державними службовцями та представниками бізнесу, засновані на неринковому розподілі ресурсів у вигляді зловживання публічними повноваженнями, утворюють корупційну мережу.

Саме тому про політичну корупцію потрібно не лише вести мову, а й досліджувати її як багатогранне явище, процес, феномен не лише для розуміння її сутності, причин появи і проявів, а й ґрунтовної професійної підготовки політиків, державних службовців та поса-

дових осіб місцевого самоврядування до невтомного запобігання та протидії їй у професійній діяльності у сфері публічного управління.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невіршених раніше частин загальної проблеми. Проведене дослідження свідчить про те, що як і в національному масштабі, так і в межах світової наукової спільноти до цього часу відсутнє єдине консолідоване визначення корупції як соціального явища. Більш того, у цьому аспекті воно практично постає як сутнісно дискусійне наукове визначення. Саме тому, як і у будь-якого складного явища, у політичній корупції також все ще не існує єдиного канонічного визначення. Хоча, можливо, найкоротше і найточніше з них звучить як зловживання публічною владою заради приватної вигоди.

Формулювання цілей (мети) статті. В основу дослідження як основну мету покладено необхідність обґрунтування сучасних підходів до сутнісного визначення політичної корупції та висвітлення причин появи й існування такого явища.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Восьмий конгрес ООН із запобігання злочинності та поведження з правопорушниками (Гавана, 1990 р.) у своїй резолюції “Корупція у сфері державного управління” визначив, що проблеми корупції в державній адміністрації мають загальний характер і їх згубний вплив відчувається в усьому світі [1].

Коротке ємне визначення корупції у сфері державного управління міститься в довідковому документі ООН щодо міжнародної боротьби з корупцією: “Корупція – це зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях”. Поділяючи таку думку, міністр юстиції Нідерландів ще в червні 1994 р. на Конференції європейських міністрів у Мальті наголосив, що корупція являє собою ширше поняття, ніж підкуп посадової особи. “Корупція – це скоріше зловживання владою або, точніше, нечесна поведінка в процесі прийняття рішень” [2].

В одному з чинних міжнародних документів, спрямованих на боротьбу з корупцією, а саме в Міжамериканській конвенції проти корупції, підписаній державами-учасниками Організації американських держав 29 березня 1996 р. в Каракасі, названі такі випадки корупції у сфері державного управління:

– вимагання або отримання прямо чи опосередковано державним службовцем або особою, яка виконує державні обов'язки, будь-якого предмета, який має грошову вартість, чи іншої вигоди у вигляді подарунка, послуги, обіцянки або переваги для себе або іншої фізичної чи юридичної особи в обмін на будь-яку дію чи навпаки, невчинення дій при виконанні ними своїх державних обов'язків, а також пропонування або надання таких предметів або вигод зазначеним особам;

– будь-яка дія або невчинення дії під час виконання своїх обов'язків державним службовцем або особою, яка виконує державні обов'язки, з метою незаконного отримання вигоди для себе або третьої особи;

– шахрайське використання або приховування майна, отриманого в результаті вчинення вищезазначених дій;

– неналежне використання державним службовцем або особою, яка виконує державні обов'язки, для своєї вигоди або вигоди третьої особи будь-якого майна, що належить державі, компанії або установі, в яких держава має майнову частку, якщо державний службовець або особа, яка виконує державні обов'язки, має доступ до цього майна внаслідок або в процесі виконання своїх обов'язків;

– неналежне використання державним службовцем або особою, яка виконує державні обов'язки, для своєї вигоди або вигоди третьої особи будь-якого виду секретної або конфіденційної інформації, яку державний службовець або особа, яка виконує державні обов'язки, отримали внаслідок або в процесі виконання ними своїх обов'язків;

– переадресування державним службовцем незалежній установі або приватній особі в цілях, не пов'язаних із тими, для яких вони були призначені, для своєї вигоди або вигоди третьої особи будь-якого рухомого або нерухомого майна, грошових коштів або цінних паперів, що належать державі та які такий чиновник отримав унаслідок свого службового становища з метою розпоряджання, зберігання або з іншої причини.

У цьому контексті зрозуміло, що політична корупція – це дія державної посадової особи (або дія з мовчазної згоди посадової особи), що порушує правові або соціальні норми для особистісного або партитулярного збагачення [3].

Природно думати про вибори, коли ми думаємо про політичну корупцію: люди або організації зі своїми власними цілями можуть спотворювати результати голосування чи таємно надавати великі пожертвування партіям для лобіювання в перспективі за їх допомогою власних інтересів, а партії і кандидати можуть купувати голоси на виборах замість того, щоб їх отримувати. Але політична корупція полягає не тільки у фальсифікації виборів. Вона може привести політиків до посад, у результаті чого добре врядування залишиться позаду. Їх рішення можуть принести користь тим, хто їх фінансує, а суспільний інтерес займатиме друге місце, адже за політичної корупції приватні, а не суспільні інтереси диктують політику.

Коли стоїть вибір – прийняти чи відхилити певний закон, найчастіше на перше місце виходить не суспільний інтерес, а інтерес зацікавлених сторін. Це і є політична корупція. Крім того, політична корупція визначається використанням влади урядовцями для незаконного отримання особистої вигоди.

Дж.Кramer розглядає політичну корупцію як поведінку обраних осіб, покликаних виконувати функції держави, які відходять від формальних компонентів – обов'язків та повноважень, прав і зобов'язань – державної ролі (посади) для того, щоб отримати особисту вигоду [4, с. 214]. Це визначення вимагає уточнення кількох аспектів. По-перше, державний посадовець має бути втягнутий у корупційне діяння. Під корупційним діянням науковець розумів ситуацію, коли державний посадовець таємно домовляється з приватною особою про нелегальну діяльність, – у такому випадку посадовець винен у корупції [4, с. 214–215]. По-друге, варто розглядати політичну корупцію як поведінку, що відхиляється від формальних обов'язків державної посади. Необов'язково більшість населення має засуджувати таку поведінку. Зазвичай різниця між державним і приватним розумінням прийнятної державної поведінки є важливим чинником сприяння політичній корупції в суспільстві [4, с. 214–215]. Нарешті, не виключено, що з діяльності державних посадовців, залучених до корупції заради власної вигоди, суспільство отримає вигоду.

I.Амундсен [5] розглядає політичну корупцію як певний (спотворений) стан взаємовідносин держави та суспільства. По-

літична корупція залежить насамперед від осіб, які приймають рішення. Політична корупція слугує ефективним механізмом для збереження влади, статусу та багатства. Політична корупція відбувається на найвищому рівні держави, і це має політичні наслідки: її результатом є не тільки те, що вона призводить до нераціонального використання ресурсів, вона також впливає на спосіб прийняття рішень.

Політична корупція є маніпуляцією політичних інститутів, що стосується правил процедури, і отже, може призвести до послаблення інституцій. Тому політична корупція є чимось більшим, ніж відхиленням від формальних та письмових правових норм, від професійних етичних кодексів і судових рішень. Політична корупція відбувається тоді, коли закони і правила порушуються, обходяться, ігноруються або навіть змінюються більшою чи меншою мірою заради особистих інтересів. Саме тому очевидно, що політичну корупцію необхідно офіційно визнати відхиленням від раціональних правових цінностей.

Політичну корупцію часто розглядають як одну з основних форм функціонування авторитарних режимів та один із механізмів, за допомогою яких авторитарні правителі збагачуються. У цьому випадку корупція рідко є хворобою, навпаки, вона є бажаною практикою для контролю. Тому в авторитарних країнах політична корупція є “нормальним” станом.

Однак, з огляду на велику кількість корупційних скандалів у ліберальних демократіях протягом багатьох років, політична корупція не обмежується авторитарними системами [5]. Більшість міжнародних джерел наголошують на тому, що саме нелегітимне використання владних повноважень є основою політичної корупції.

У широкому сенсі політична корупція трактується як підкупність та продажність державних чиновників, посадових осіб, а також громадських і політичних діячів взагалі, або як злочинна діяльність, яка полягає у використанні посадовими особами довірених їм прав і владних можливостей з метою особистого збагачення.

На думку деяких учених, під політичною корупцією слід розуміти корупційні (або пов'язані з корупцією) форми політичної боротьби правлячих або опозиційних еліт, партій, груп і окремих осіб за владу для її захоплення або утримання, а також проти політичних конкурентів. Певним її видам притаманні корупційні дії

проти конституційних прав і свобод людини та громадянина, проти основ державного ладу і державної влади.

Відповідно до визначення Міжнародної неурядової антикорупційної організації “Transparency International”: політична корупція – це зловживання політичною владою для приватного блага. Якщо спробувати об’єднати розуміння політичної корупції як на теоретичному, так і на громадсько-свідомому рівні, видається доцільним вживання такого визначення цього поняття: політична корупція – це нелегітимне використання учасниками політичного процесу та носіями публічної влади їх можливостей і повноважень з метою отримання особистих чи групових вигод (корупційної ренти).

При цьому вона може мати будь-який характер – від безпосередньо матеріального (фінансово-монетарного, майнового тощо) до символічного (здобуття влади, соціального престижу, кар’єрного просування тощо). При цьому політично-корупційні дії, що полягають у приватному використанні публічних повноважень і можливостей, як правило, набувають протиправних форм.

Попри всю технологічну схожість політичної корупції з бюрократичною, однією з головних відмінностей є можливість її суб’єктів впливати на формування правових рамок політичного процесу. Насамперед це стосується змін юридичних правил, що регулюють політичний процес, – змісту конституційних законів чи окремих їх положень, законодавчих актів, які вносять виборчий процес, статус і повноваження тих чи інших владних структур, порядок здійснення державою та її органами конкретних функцій. Влада відділяється від виборців як мінімум двома бар’єрами: політичними партіями (які фактично є політичними бізнес-холдингами) та бізнес-структурами, які контролюють депутатів.

Основні типи корумпованого фінансування партій [6]: фінансування від невідомих джерел; вимога внесків від державних службовців; політичні внески за послуги, контракти чи законодавчі зміни; примус приватного сектору до виплати коштів з метою протекції бізнесу; лімітування доступу до фінансування опозиційних партій; зловживання ресурсами держави.

Практики формування кандидатських списків (включаючи їх мажоритарну частину) під контролем “принципалів” ¼ правлячої адміністрації, власників партій, їх фінансових донорів призво-

дять до руйнації парламентаризму. Парламент перетворюється на орган, що представляє інтереси не стільки широких соціальних верств та їх конкретних груп, скільки владну верхівку і втрачає легітимність у суспільному сприйнятті.

З огляду на те, що реформи, які мають важливе значення для суспільного поступу, але суперечать інтересам корумпованої верхівки, гальмуються, політична корупція є процесом насильницького і нелегітимного утримання (узурпації) вищої державної влади однією з політичних груп (кланів) з метою необмеженого й неконтрольованого доступу до адміністративних, природних, виробничих, фінансово-економічних, інформаційних, виборчих та інших ресурсів держави з одночасним позбавленням прав доступу до цих ресурсів інших політичних і соціальних груп шляхом фальсифікації результатів виборів або й їх скасування (часткового чи повного) [7].

Політична корупція – це ще й використання особою, яка займає державну посаду, довірених їй державно-владних повноважень і прав, службового становища та статусу в системі державної влади, статусу органу державної влади, який вона представляє, з метою протиправного отримання особистої та/або групової, в тому числі й на користь третіх осіб, політичної вигоди (політичного збагачення) [8]. Крім того, під політичною корупцією науковці слушно розуміють корупційні (або пов'язані з корупцією) форми політичної боротьби правлячих або опозиційних еліт, партій, груп і окремих осіб за владу, тобто з метою її захоплення або ж утримання, а також проти політичних конкурентів. Окремим її видам притаманні корупційні діяння проти конституційних прав і свобод людини та громадянина, проти основ державного ладу й державної влади [9]. Причому політична корупція проявляється в діяннях, які характеризуються політичним забарвленням, частина з яких не підлягає покаранню в кримінально-правовому порядку, а інша – карається.

Мета корумпованої еліти (представників державних органів влади, юридичних осіб, претендентів на владу) – це не тільки зміцнення, отримання, збереження і поділ влади, а й девіантна політична поведінка, що виявляється в нелегітимному використанні панівною політичною елітою державних ресурсів з метою зміцнення своєї влади або збагачення [10].

Як свідчить аналіз, сучасні науковці відзначають множинність причин політичної корупції, виділяючи економічні, інституційні та соціально-культурні чинники. Серед базових причин політичної корупції – недосконалість політичних інститутів і всього механізму державного управління. Зрозуміло, що досконалих соціально-політичних систем не існує. Але зрозуміло й те, що в демократичних країнах, де десятиліттями відпрацьовувалася система державного управління, забезпечена ефективним законодавством, сформованим кодексом високих стандартів політичної етики еліти, політична корупція контролюється державою і суспільством. Там же, де виникають нові соціально-політичні системи або складаються умови для розвитку відносин корупції (наприклад свого часу в Італії), як правило, з різних причин відбувається бурхливий сплеск політичної корупції.

Найнебезпечнішими причинами політичної корупції є те, що вона вражає судову і правоохоронну сфери та низький рівень участі громадян країни в контролі над державою. При цьому найважливішою причиною і одночасно наслідком двох попередніх причин політичної корупції є так званий стан “чесності влади”. Це стандарти політичної етики бюрократії, які безпосередньо залежать від політичної волі, цінностей і стандартів політичної етики пануючої політичної еліти країни.

Економічні причини політичної корупції – це передусім низькі заробітні плати державних службовців, а також їх широкі повноваження впливати на діяльність приватного та громадського секторів. Політична корупція процвітає всюди, де в державних службовців є широкі повноваження розпоряджатися будь-якими дефіцитними благами та відсутня реальна відповідальність за результати такої діяльності.

Інституційною причиною політичної корупції вважається високий рівень закритості в роботі державних відомств, громіздка система звітності, відсутність прозорості в системі законотворчості, слабка кадрова політика держави, яка допускає поширення синекур, тобто добре оплачуваних посад, на яких майже нічого не треба робити, і можливості просування по службі незалежно від дійсних результатів професійної діяльності державного службовця.

Однак більшість дослідників явища політичної корупції сходяться на тому, що основною причиною високого рівня політичної корупції є недосконалість політичних інститутів, які забезпечують внутрішні та зовнішні механізми стримування. Крім цього, є підстави вважати, що деякі об'єктивні обставини справляють істотний вплив, а саме: двозначність законів, оскільки незнання або нерозуміння законів населенням дає можливість посадовим особам довільно перешкоджати здійсненню бюрократичних процедур або завищувати належні виплати; нестабільна політична ситуація в країні; відсутність сформованих механізмів взаємодії інститутів влади; залежність стандартів і принципів, що лежать в основі роботи бюрократичного апарату, від політики правлячої еліти; професійна некомпетентність бюрократії; “кумівство” та політичне заступництво, які призводять до формування таємних домовленостей, що ослаблюють механізми контролю над корупцією; відсутність єдності в системі виконавчої влади, тобто регулювання однієї й тієї самої діяльності різними інстанціями; і, як вже зазначалося вище, низький рівень участі громадян у контролі над державою.

Існують й інші гіпотези щодо причин політичної корупції, зокрема низький рівень заробітної плати в державному секторі порівняно з приватним сектором, залежність громадян від чиновників, монополія держави на певні послуги, відірваність бюрократичної еліти від народу; економічна нестабільність, інфляція тощо. На сьогодні не існує єдиної думки щодо підтвердження згаданих гіпотез. Проте на практиці доведено, що хоча підвищення заробітної плати в державному секторі порівняно з приватним не призведе до миттєвого зниження рівня корупції публічних діячів, однак сприятиме поступовому підвищенню рівня кваліфікації державних службовців і в довгостроковій перспективі матиме позитивний ефект. У країнах із найбільш низьким рівнем корупції заробітна плата державних службовців у 3–7 разів перевищує заробітки у виробничому секторі.

Суспільна небезпека корупції у сфері державного управління проявляється в тому, що:

– державна політика диктується приватними інтересами осіб, які перебувають при владі та здатні впливати на владу в масштабах, що перевершують діяльність влади з реалізації суспільних

інтересів. Ключові рішення, які справляють максимальний вплив на життя суспільства, приймаються на корупційній основі або для прикриття корупціонерів, які залежать від різноманітних “тіньових фігур”;

- безпосередні втрати від корупції ведуть до зменшення доходів державного бюджету, побічно зменшуючи обсяг виробленого валового національного продукту;

- корупція розширює тіньову економіку, руйнує конкуренцію, оскільки хабар забезпечує надання неконкурентних переваг. Це підриває ринкові відносини як такі, створює нові корупційні монополії, часто пов’язані з організованою злочинністю, знижує ефективність державної економіки в цілому;

- корупція позбавляє державу можливості забезпечити дотримання чесних правил ринкової гри, що дискредитує і саму ідею ринку, і авторитет держави як арбітра та судді;

- вплив корупції на проведення приватизації й банкрутств ускладнює поява ефективних власників;

- нераціональне витрачання бюджетних коштів посилює бюджетну кризу;

- корупція збільшує витрати суб’єктів економіки, що перекладається на споживачів через підвищення цін і тарифів;

- корупція в органах державного управління деморалізує не тільки їх самих, а й апарати управління корпорацій. Відповідно відбувається загальне зниження ефективності управління як державного, так і комерційного;

- широкомасштабна корупція унеможливує залучення не тільки зовнішніх, а й внутрішніх інвестицій, що в принципі позбавляє державу можливості розвитку.

Залежно від сфери діяльності дослідники розрізняють такі види політичної корупції: корупція у сфері державного управління; парламентська корупція.

Корупція у сфері державного управління має місце тому, що у публічного службовця є можливість розпоряджатися державними ресурсами та приймати рішення не в інтересах держави й суспільства, а виходячи із особистих корисливих мотивів. Залежно від ієрархічного становища державних службовців політична корупція може підрозділятися на “верхівкову” та “низову”. Пер-

ша охоплює політиків, вище й середнє чиновництво і пов'язана з прийняттям рішень, що мають високу ціну (держзамовлення, зміна форм власності і т. ін.). Друга ж поширена на середньому й нижчому рівнях і пов'язана з постійною, рутинною взаємодією публічних службовців і громадян (штрафи, реєстрації і т. п.). Часто обидві зацікавлені в корупційній домовленості сторони належать до одного державного органу. Наприклад, коли підлеглий дає хабар своєму керівнику за те, що останній покриває корупційні дії першого – це також корупція, яку зазвичай називають “вертикальною”. Вона, як правило, виступає своєрідним містком між верхівковою та низовою корупцією. Це особливо небезпечно, оскільки свідчить про перехід корупції зі стадії розрізнених актів у стадію укорінених організованих форм.

Більшість науковців, які досліджують явище політичної корупції, відносять до неї і купівлю голосів виборців під час виборів. Виборець за Конституцією є власником ресурсу, який називається “владні повноваження”. Ці повноваження він делегує виборним особам за допомогою специфічного виду рішення – голосування. Виборець повинен приймати це рішення виходячи з міркувань передачі своїх повноважень тому, хто, на його думку, може представляти його інтереси, що є суспільно визнаною нормою. У разі купівлі голосів виборець і кандидат вступають в угоду, у результаті якої виборець, порушуючи згадану норму, отримує грошові кошти або інші блага, кандидат, порушуючи виборче законодавство, сподівається отримати владний ресурс. Зрозуміло, що це не єдиний тип корупційних діянь у політиці. Водночас очевидно, що прояви політичної корупції виходять за рамки передвиборчої боротьби.

Політика як практика управління державою і корупція завжди були тісно пов'язані. Корупція в органах влади надзвичайно розвинена через те, що вона охоплює всі гілки державної влади (законодавчу, виконавчу та судову). В її основі лежить неправомірне та корисливе використання ресурсів влади, у тому числі і в недержавному секторі на рівні місцевого самоврядування.

Як показують дослідження, корупція в системі публічного управління як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, набуває приблизно однакових форм і охоплює одні й ті ж самі сфери діяльності.

Важливо розуміти, що політична корупція має гранично широкий спектр. Її особливим різновидом, як слушно, на нашу думку, зазначають науковці, є ідейна корупція, під якою розуміється монополізація й обмеження простору вибору владних рішень на рівні державного управління. Ідейна корупція безпосередньо пов'язана із системою державного управління, що має чітко співвідносити кошти адміністрування з його стратегічними й тактичними цілями. За допомогою ідейної корупції відбувається принципове зміщення в системі “мета – засоби”. Ідейна корупція у своїй найбільш небезпечній формі з'являється тоді, коли спотворюються самі цілі управління. Звісно ж, що для досягнення поставлених цілей держава може використовувати різноманітні засоби (за винятком тих, які прямо суперечать основним державним і людським цінностям). Однак цілі державного управління повинні бути єдині.

Коли державна влада підміняє цілі управління, ставить ціль на рівень цінності та починає догматично їй слідувати, найчастіше, всупереч здоровому глузду, проявляється ідеологічна корупція. Саме в цей момент реформи починають проводитися не заради досягнення загальнодержавних цілей, а заради “галочки”, тобто “реформа заради реформи”, реформа заради піару. У зв'язку з цим важливо пам'ятати, що ідейна корупція – це підміна цілей, підміна суспільного, загальнодержавного, загальнолюдського інтересу іншими. Її найбільш небезпечними проявами є: узаконене свавілля чиновництва на вибір цілей і засобів державних рішень, стратегій, дій; низька якість державних рішень, декларативність, популізм публічних службовців; залучення одних і тих самих розробників (експертів) єдиними “установками”; участь у розробці державно-управлінських рішень організацій та органів, які отримують фінансування за рахунок зарубіжних бюджетних і небюджетних грантів; “невідомість” авторів-розробників проектів нормативно-правових актів, що призводить до їх низької якості та до можливості лобіювання вузьких інтересів у завуальованій формі. Усе це виводить цей вид політичної корупції на рівень однієї з найбільш значущих загроз національній безпеці держави.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, проаналізувавши основні підходи до поняття політичної корупції, можна зробити висновок, що це поняття ґрунтується на таких елементах, як: нелегітимність, використання можливостей і повноважень, якими наділені носії публічної влади, можливість досягнення певної цілі за рахунок зловживання владою.

Саме тому політична корупція – це нелегітимне використання владного становища для досягнення політичних (збереження влади, її отримання, розширення повноважень) або особистих цілей.

Політична корупція є бюрократичною патологією, оскільки саме призначені чиновники, а не виборні посадові особи, найчастіше зловживають суспільною довірою.

Необхідно наголосити, що політична корупція є основою системної корупції, що перетворюється в спосіб існування суспільства, його політичного, економічного життя. Ознаками такої системності є низька прозорість у діяльності державних службовців, розширення зон діяльності, що перебувають поза суспільним доступом і, відповідно, поза критикою, придушення незалежних ЗМІ. Політична конкуренція заміщується особистими домовленостями, владна перебуває поза партійним, парламентським і громадським контролем. Бюрократія поступово набуває особливого статусу, впливу та становища в суспільстві, який притаманний авторитарним режимам.

Перспективами подальших наукових досліджень проблематики політичної корупції можуть стати розвідки механізмів мінімізації негативних наслідків системної корупції; посилення відповідальності суб'єктів владних повноважень за корупційні діяння; запровадження зарубіжного досвіду протидії політичній корупції; активізація суспільного контролю за антикорупційною діяльністю політиків та державних службовців.

Список використаних джерел

1. Конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции [Электронный ресурс] // United Nations Audiovisual Library of International Law. – Режим доступа: http://legal.un.org/avl/pdf/ha/uncc/uncc_ph_r.pdf

2. Алауханов Е. Понятие коррупции и коррупционной преступности / Е. Алауханов // Юрид. газета. – 1991. – 21 апр. ; Жумагулов Т. К. Коррупция: определение состава преступления / Т. К. Жумагулов, А. Ф. Николенко // Юрид. газета. – 2000. – 12 апр.
3. Gerring J. Political Institutions and Corruption: The Role of Unitarism and Parliamentarism / J. Gerring, S. Thacker. – *B.J.Pol.S.*, V. 34, Issue 2. – P. 295–330.
4. Kramer J. Political Corruption in USSR / J. Kramer // *Political Research Quarterly*. – 1977. – № 30. – P. 213–224.
5. Amundsen I. Political Corruption: An Introduction to The Issues [Електронний ресурс] / I. Amundsen // Chr. Michelsen Institute Working Paper. – 1999. – P. 1–39. – (Development Studies and Human Rights). – Режим доступу: <http://scholar.google.com.ua/scholar?q=network%2C+political+corruption&hl=en&lr=&btnG=Search>.
6. Walecki M. Political Parties and Political Corruption [Електронний ресурс] / M. Walecki // OSCE ODIHR Democratic Governance and Participation in Public Affairs. – Режим доступу: http://transparencyschool.org/wp-content/uploads/Marcin-Walecki_Political-Parties-and-Corruption.pdf.
7. Хрущ Т. Як зупинити олігархізацію влади [Електронний ресурс] / Т. Хрущ // *День*. – № 5. – 2006. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/nota-bene/yak-zupiniti-oligarhizaciyu-vladi>.
8. Нисневич Ю. А. Политическая коррупция: определение, формы проявления, механизм и ресурсы / Ю. А. Нисневич // *Технологизация политических процессов в условиях глобализации: теория, опыт, перспективы : материалы междунар. науч.-практ. конф., Москва, 19 окт. 2012 г. (под общ. ред. В. И. Камышева, О. Е. Гришина)*. – М. : Федерация мира и согласия, 2012. – С. 193–201.
9. Лунеев В. В. Коррупция: политические, экономические, организационные и правовые проблемы / В. В. Лунеев // *Государство и право*. – 2000. – № 4. – С. 99–111.
10. Шабалин В. А. Политика и преступность / В. А. Шабалин // *Государство и право*. – 1994. – № 4. – С. 43–52.
11. Гошовська В. А. Політична корупція : конспект лекцій / В. А. Гошовська, І. В. Поліщук ; уклад.-упоряд. Л. С. Савчук. – Київ : НАДУ, 2017. – 117 с. – (Школа вітчизняного парламентаризму).

References

1. Konvencyja Orhanyzacyu Ob'edynennykh Nacyj protyv korrupcyu [Elektronnyj resurs]. // United Nations Audiovisual Library of International Law. – Režym dostupa: http://legal.un.org/avl/pdf/ha/uncc/uncc_ph_r.pdf

2. Alauchanov E. Ponjatye korrupcyu y korrupcyonnoj prestupnosti // Jurydyčeskaja hazeta. – 1991, 21 aprelja; Žumahu-lov T. K. Korrupcyja: opredelenye sostava prestuplenija / Žumahu-lov T. K., Nykolenko A. F. // Jurydyčeskaja hazeta. – 2000, 12 aprelja.

3. Gerring J. Political Institutions and Corruption: The Role of Unitarism and Parliamentarism / Gerring J., Thacker S. – B.J.Pol.S. V. 34, Issue 2. – R. 295–330.

4. Kramer J. Political Corruption in USSR / J. Kramer // Political Research Quarterly. – 1977. – # 30. – R. 213–224.

5. Amundsen I. Political Corruption: An Introduction to The Issues / I. Amundsen // Chr. Michelsen Institute Working Paper. – 1999. – P. 1–39. – (Development Studies and Human Rights) [Elektronnyj resurs]. – Režym dostupu: <http://scholar.google.com.ua/scholar?q=net+work%2C+political+corruption&hl=en&lr=&btnG=Search>.

6. Walecki M. Political Parties and Political Corruption / OSCE ODIHR Democratic Governance and Participation in Public Affairs. [Elektronnyj resurs]. – Režym dostupu: http://transparencyschool.org/wp-content/uploads/Marcin-Walecki_Political-Parties-and-Corruption.pdf.

7. Hošovs'ka V. A. Jak zupynyty oliharchizaciju vlady / T. Chrušč // Den'. #5. – 2006. – [Elektronnyj resurs]. – Režym dostupu: [javascript:void\(0\)https://day.kyiv.ua/uk/article/nota-bene/yak-zupiniti-oligarhizaciju-vladi](javascript:void(0)https://day.kyiv.ua/uk/article/nota-bene/yak-zupiniti-oligarhizaciju-vladi).

8. Nysnevyč Ju. A. Polytyčeskaja korrupcyja: opredelenye, formy projavlenija, mechanizm y resursy // Technolohyacyja polytyčeskych processov v uslovjach hlobalyzyacyu: teoryja, opyt, perspektyvy: Materyaly meždunar. nauč.-prakt. konferenc. Moskva 19 oktjabrja 2012 h. (pod obšč.red. V.Y. Kamyševa, O.E. Hryšyna). – M. : Federacyja myra y sohlasija, 2012. – S. 193–201.

9. Luneev V. V. Korrupcyja: polytyčeskuye, ekonomyčeskuye, orhanyzacyonnye y pravovye problemy / V. V. Luneev // Hosudarstvo y pravo. – 2000. – # 4. – S. 99–111.

10. Šabalyn V. A. Polytyka y prestupnost' / V. A. Šabalyn. // Ho-sudarstvo y pravo. – 1994. – # 4. – S. 43–52.

11. Hošovs'ka V.A. Polityčna korupcija : konspekt lekcij / V. A. Hošovs'ka, I. V. Poliščuk; układ.-uporjad. L. S. Savčuk. – K. : NADU, 2017. – 117 s. (Škola vitčyznjanoho parlamentaryzmu).

Summary

Problem setting (description of a problem, which is being analyzed in general and its connection with the important scientific and practical tasks). Under current conditions of globalization, corrupt practices that are far beyond the limits of national socio-political and economic systems and states, have become the subject of deep concern for the entire world community. Among the themes of global political discourse, corruption occupies leading positions. Research monitoring and practical measures to combat the spread of corruption are the major focus of interest for economic corporations and academic communities, mass media and global international community.

The focus of the present study—political corruption—is a complex of phenomena and processes that describes the shadow interaction between the state and the private sector, and largely determines the transformation of political regime.

Recent publications analysis on the issues under consideration and determination of the elements of broader issue, that were not addressed to earlier. According to the conducted research, both on the national scale and within the world scientific community, there is still no single consolidated definition of political corruption as a social phenomenon.

Setting paper objectives (aim). The research is based on the main aim, which is the necessity to substantiate modern approaches to the intrinsic definition of political corruption and to highlight the reasons of the emergence and existence of such a phenomenon.

Presentation of paper main body with the thorough substantiation of attained scientific results. Politics as practice of government of state and corruption have always been inextricably linked. Corruption is extremely developed within public authorities due to the fact that it targets all branches of state power (legislative, executive and

judicial). It is based on the unlawful and lucrative use of power resources, including private sector at the level of local self-government.

According to the latest research corruption within the system of public administration assumes roughly the same forms and is spread across the same spheres of activity both in developed and emerging countries.

Political corruption is often considered as one of the basic forms of functioning of authoritarian regimes and one of the mechanisms by means of which authoritarian rulers are enriched. In this case, corruption is rarely a disease, on the contrary, it is a desirable practice for the purpose of control. Therefore, in authoritarian countries, political corruption represents a “normal” state.

Political corruption is a manipulation by political institutions with regard to the rules of procedure, and, therefore, it may lead to the weakening of institutions. Consequently, political corruption is more than a deviation from formal and written legal provisions, from professional codes of ethics and court decisions. Political corruption takes place when laws and regulations are violated, circumvented, ignored, or even changed to a greater or lesser extent, for the sake of personal interests. That is the reason why it is obvious that political corruption must be officially recognized as a deviation from rational legal values.

Conclusions of the research and perspectives for further research. After providing insight into the basic approaches to the notion of political corruption, it can be concluded that the concept mentioned is based on such elements as: illegitimacy, the use of opportunities and powers with which the repositories of public authority are vested, the ability to achieve a goal by means of the abuse of power. For this very reason political corruption is the illegitimate use of power position in order to achieve political (preservation of power, its obtaining, accretion of power) or personal goals.

The perspectives for further scientific research with regard to the issues of political corruption may include exploration of mechanisms for minimizing the negative consequences of systemic corruption; strengthening of responsibility of power entities for acts of corruption; implementation of foreign experience of counteraction to political corruption; intensification of public control over anti-corruption activities of politicians and civil servants.